

Lidiya TYMENKO

Commenting parameterization of abstract nouns

The article characterized the urgency and the general principles of commenting parameterization of abstract nouns in dictionaries explanatory type for example «New and of updated words and meanings (dictionary materials)» (R, 2010). Illustrated lexical material that went to research lexicographic work.

Юлія Григорчук

Афористика Віри Вовк як відображення світогляду авторки

Прикметна риса творчості Віри Вовк, її художнього мислення – афористичність мовостилу. Словесна форма, зведена до мінімуму, у якій пульсує жива метафорично-образна думка, конституює не лише поетичні, а й прозові твори письменниці. Авторка зізнається «Я не люблю багатослів'я. Люблю суть, а не візерунки... Я люблю простий образ, який, проте, з допомогою асоціацій може сказати дуже багато» [13].

Як одна з характерних «рис сучасної жіночої прози» афористичність є «унікальним способом створення авторської картини світу, наповненого яскравою індивідуальністю і глибоким філософським змістом, ключовим засобом розв'язання естетичних і світоглядних завдань» [16: 104]. Проблемі функціонування афористичної мови у творах українських письменників присвячені наукові розвідки І.С. Гнатюк, А.Т. Горохович, С.Я. Єрмоленко, В.С. Калашника, А.О. Ткаченка, Н.М. Шарманової. Водночас художній доробок Віри Вовк у зазначеному аспекті лінгвістичних досліджень ще не був об'єктом спеціального аналізу.

Особлива схильність до афористичного вислову притаманна, насамперед, поетичним збіркам Віри Вовк («Мандаля», «Меандри», «Ромен-зілля», «Віоля під вечір», «Обарінки»). В інших жанрах, зокрема у прозі письменниці, вона – конструктивний елемент художньої мови поряд із іншими засобами образної виразності. Водночас саме в афористичній формі найбільш

промовисто і лаконічно виявляється світоглядна система авторки, визначальна у процесі моделювання нею художньої дійсності. На думку О.М. Залевської, кожне «афористичне висловлювання має прихований зміст – контекст авторської долі, авторського світовідчуття. Це щось на кшталт інтимного щоденника, записки у якому надають довершеності кожному прожитому дню» [14: 147]. Глибоко особистісні, повісті Віри Вовк створюють враження «інтимного щоденника» душі, події якого стають колізіями творів, а рядки цитуються персонажами. Вагому роль для розуміння цього суб'єктивного письма відіграє світоглядна позиція авторки, вербалізована в афористичній формі. Власне це й зумовило послідовне вичленування нами засвідчених у прозових творах Віри Вовк афористичних висловів, загальний обсяг яких становить 178 позицій. Тематичне групування цих висловів дало змогу накреслити ідейно-сміслову поле афористичної творчості письменниці, а водночас – простежити органічну вкоріненість світоглядної системи авторки на ґрунті релігійно-християнської духовності. Зокрема, виокремлено такі тематичні вектори афористичної думки Віри Вовк:

1. Філософська тематика: життя / смерть / взаємозв'язок сущого, темпоральність / вічність;
2. Релігійно-християнська тематика: Бог, віра, надія, любов, добро / зло, святість / гріх;
3. Антропологічна тематика: людина, зовнішність / внутрішній світ, самотність, покликання, творчість, моральні чесноти людини.

Усі вони осмислюються письменницею в системі аксіологічних координат релігійного світогляду. На це вказує сама авторка: «Мій смак запроєктований на вічність. У тому коді я крок за кроком розглядаю буття людини, де кожен твір надуманий, щоби тривати» [6: 251].

Серед наведених тематичних груп у творчості Віри Вовк поліаспектно репрезентовані афоризми філософського характеру (50 позицій). Об'єднані смисловим полем концепту «життя», вони виявляють оригінальну авторську філософію, багатолітній досвід письменниці-емігрантки. Віра Вовк стверджує «Життя – це велика містерія, великий подарунок власної незамінної ідентичності» [6: 276] і констатує: «Можна мати колочу життя, але серце в пелюстках» [8: 36]. Бінарна опозиція «життя / смерть» осмислюється письменницею на ґрунті християнського світогляду. При цьому «негативна семантика» смерті нейтралізується («Смерть – це, без сумніву, жінка з осіннім волоссям» [3: 186]), а тема життя постає невіддільною від ідеї жертви, зазвичай усвідомленої, добровільної: «Жертва – вільний, страшний дарунок. Часом вибрати життя також є жертвою» [6: 277]. Прикметно, що екзистен-

ційні мотиви життя і смерті у Віри Вовк не контрастують між собою, а постають в органічній єдності з ідеєю *взаємозв'язку всього суцього*. У прозі письменниці вона реалізується в мотивах метаморфози, перевтілення. Це ілюструють афористичні сентенції: «Ніщо не вмирає, все перетворюється» [12: 275], «Життя пливе й пливе безустанно, міняються персонажі, але не міняється сценарій: ми завжди ще під статуєю Христа на Корковадо» [12: 289].

Інше тематичне поле філософської афористики письменниці організовує концепт «час». Прозовим творам Віри Вовк притаманна пильна увага до теми часу, мотиву часу, наповненого змістом: «Час іде чавунним кроком» [6: 211], «Не гаймо часу! Години біжать, як сполохані коні» [9: 125]. Авторка акцентує на усвідомленні цінності часу, на важливості смислотворчої активності людини, адже саме у ній часовість зустрічається з вічністю: «Не дозволь, щоб будень проковтнув тебе, як кит Йону!» [6: 240].

Художньо інтерпретована в афористичній формі релігійна світоглядна система авторки найприкметніше репрезентована у висловах релігійно-християнської тематики (70 позицій). У центрі релігійно-філософських рефлексій письменниці – образ *Бога*. У творах його присутність радше імпліцитна, ніж явна. Віра Вовк не висловлює теологічних дефініцій, оскільки «Бог не потребує дешевої пропаганди» [4: 152]. Її погляд звернений у земну реальність і, власне, у цій реальності вбачає «таємні словознаки» Абсолюту та вчить помічати їх інших: «Голос Господній є тихий і людське серце мусить довго надслухати, щоб його почути» [7: 399], «Господній голос – могутніший від грому, хоч говорить шепотливим потоком чи гудінням бджоли над медовою квіткою» [9: 177].

Художня проза Віри Вовк – це завжди небуденна оптика бачення, прозріння у профанному імпліцитній присутності сакрального, у тимчасовому, тлінному – ознак незмінного, вічного. Такого небуденного тлумачення набувають у творчості авторки фундаментальні категорії християнської софійності – *віра, надія, любов*. Розуміння їх завжди оригінальне, почасти навіть парадоксальне: «Надія – це ріка напровесні, що розносить загату» [1: 102], «Віра – більша від доказів твого комп'ютера» [11: 38], «Я не знаю, що болить більше: любов чи безвихідь любови» [3: 180]. Серед тріади цих підвалин людської духовності найповніше репрезентована тема любові. За авторкою, це «велика містерія поза межами будь-якого логічного пояснення, будь-якого практичного опертя» [2: 57], а також «найвища дань... Богом дана» [10: 484]. Письменниці акцентує: «Головною заповіддю Євангелії, так, як і Корану, є закон любови» [9: 176] і стверджує: «Єдиним оправданням людського існування могла б бути любов» [11: 36].

Оригінального філософського тлумачення набувають у художніх творах Віри Вовк моральні категорії *святості і гріха*. Вслід за своєю духовною наставницею, матір'ю Евхаристією, письменниця наголошує: «Найголовніше в житті – це святість» [6: 258]. На її думку: «Святий є, як орхідея, що живе серед гнилі і цвіте для Бога» [4: 147], а «Непорочність – найвища й найважча цнота» [9: 179]. У руслі моральної онтології розвивається осмислення письменницею проблеми морального зла як відсутності добра і блага: «Люди бувають недобрі, бо вони нещасливі» [2: 49], «За гріх платить сам грішник своєю долею» [12: 281], «Лихе гине від власної злоби» [11: 38]. В етичній позиції авторки відлунюють погляди М. Бердяєва, зокрема його теза «непротивлення злу», а також виявляється глибокий гуманізм світогляду письменниці, її жива віра в перемогу добра в житті людини і світу.

Незмінно актуальною у прозових творах Віри Вовк постає одвічна загадка людини. Художні рефлексії письменницею антропологічної проблематики яскраво засвідчені в афористиці (48 позицій). Дуалізм *тілесного і духовного, зовнішнього і внутрішнього*, вданого й істинного також розв'язується в ракурсі християнської аксіології. Письменниця постулює: «У шляхетство духу вірю я тільки» [3: 167]. Аналогічний «моральний кодекс» сповідують і герої її повістей. Так, король Роман Мореплавець стверджує: «Справжньому королеві зайва корона: його короною мають бути характер і діла» [5: 30], священик Андре Шардон радить «не задивляться на обкладинку» [3: 183], тобто зовнішність людини, а професор-ентомолог самому собі зізнається: «Щоб бути великим, не конче стояти на виду» [11: 28].

Основою трактування антропологічної проблематики стає для авторки особистий життєвий досвід. Звідси – особлива увага до тем *самотності, покликання, творчої праці*, засвідчена в художніх текстах на рівні мотивів і від-рефлектована афористично: «Самотнє життя – більш містичне, Бог посилає йому глибші сни» [4: 143], «Є люди, що слухають покликання як музики» [1: 102], «Для поета найбільшою премією залишається його творчість» [8: 72], «Завдання кожної шляхетної людини то – праця» [11: 10]. В осмисленні цих понять виявляється життєва філософія письменниці, близька до ідейного підґрунтя релігійного екзистенціалізму.

Як підкреслює Н.М. Калашникова, «Афористичність стилю письменника не дорівнює простій сумі афоризмів його творів... вона криє в собі прагнення автора зробити твір носієм філософських, моральних, естетичних суджень і умовиводів, втілених у чітких логічних формулах, які створювали б своєрідний надтекстовий простір» [15: 9]. У повістях Віри Вовк афористичність стає імпліцитним засобом актуалізації головної ідеї. Влучні вислови здебільшого

вкраплені у рефлексії головних героїв. За допомогою цих мовних засобів авторка створює своєрідний «портрет душі» героя, увиразнює закладену в його образі світоглядну ідею. Так, у філософській повісті «Вітражі» афористичність – прикметна риса мови Андре Шардона, священника-мислителя, резонатора авторських ідей. На лексичному рівні твору вона сприяє утвердженню ідеї проповідництва, духовного наставництва, яку репрезентує персонаж, а також сприяє формуванню загальної притчевої тональності повісті. Оригінально представлена афористична творчість письменниці у збірці новел «Коляда на щедрий вечір» та повісті «Спілкування з опалевим метеликом». Метафорично-образна думка, відлита в художню форму афоризму, становить тут органічну складову авторських поетичних одкровенень, – «сакральної мови» божественного: чи то онімблених душ із містерії щедрого вечора чи то небесного опалевого метелика. Переважна більшість цих афоризмів мають форму моральних настанов: «Не збирай камінців, що виблискують, / то не самоцвіти, ні золото, / тільки злуда в сяйві місяця» [6: 260], «Треба піти тисячами доріг, / але не згубити в імлі / напрямку до тієї зорі, / що призначена ще / від теплого ліжечка» [6: 209], «Потрібне преображення, / щоб стати більшими від себе» [11: 20] та ін. Так, крок за кроком, письменниця формує нову естетичну реальність, основувану на глибокому підґрунті християнської духовності.

Репрезентована в афористичній мові Віри Вовк система морально-аксіологічних орієнтирів виявляє самобутню картину індивідуально-авторського світобачення, у смисловому полі якого превалюють тематичні вектори філософської, релігійно-християнської й антропологічної спрямованості (зокрема, перша тематична група афористичних висловів налічує 50, друга – 70, третя – 48 позицій). У прозовому доробку Віри Вовк такі вислови стають вагомим засобом актуалізації головної ідеї, важливим елементом характеротворення, імпліцитним джерелом морально-етичного підтексту, невід’ємним компонентом художнього світу її творів.

Зважаючи на порівняно високу частотність влучних висловів у лексичному просторі творів авторки (10-15% у прозових текстах і 35-40% у поетичних), а також на їхню різнопланову тематику, перспективним є лексикографічне опрацювання всієї творчості Віри Вовк й укладення словника індивідуально-авторських афоризмів письменниці.

Література

1. Вовк Віра. Афоризми на світлу пам'ять Володимира Міяковського // Спогади. – К.: Родовід, 2003. – С. 102–103.
2. Вовк Віра. Біографічна мозаїка Віри Вовк // Проза. – К.: Родовід, 2001. – С. 27–58.
3. Вовк Віра. Вітражі // Проза. – К.: Родовід, 2001. – С. 159–206.
4. Вовк Віра. Духи й дервіші // Проза. – К.: Родовід, 2001. – С. 59–158.
5. Вовк Віра. Каравела. – Львів: БАК, 2006. – 96 с.
6. Вовк Віра. Коляда на щедрий вечір // Маскарада. – К.: Факт, 2008. – С. 207–284.
7. Вовк Віра. Легенди // Проза. – К.: Родовід, 2001. – С. 381–400.
8. Вовк Віра. Мережа. – Львів : БАК, 2011. – 152 с.
9. Вовк Віра. Напис на скарабею // Маскарада. – К. : Факт, 2008. – С. 123–206.
10. Вовк Віра. Останній князь Звонимир // Знамено, повісті і романи. – Львів: БАК, 2011. – С. 467–518.
11. Вовк Віра. Спілкування з опалевим метеликом. – Ріо-де-Жанейро – Львів, 2012. – 38 с. [Комп. набір].
12. Вовк Віра. Старі панянки // Проза. – К. : Родовід, 2001. – С. 207–292.
13. Дрозда А. Віра Вовк: «Специфічно українське може бути дуже цікавим для світу» [Електронний ресурс] // ЛітАкцент. – 05.05.2011. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2011/05/05/vira-vovk-specyfichno-ukrajinske-mozhe-buty-duzhe-cikavym-dlja-svitu/>
14. Залевська О. М. Проза Ростислава Єндика: особливості художнього мислення. : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. – Івано-Франківськ, 2009. – 182 с.
15. Калашникова Н.М. Афористичность как черта идиостиля В. Токаревой : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.01 [Електронний ресурс]. – Ростов-на-Дону, 2004. – 249 с. – Режим доступу : <http://www.ofisant.ru/diss/76-aforistichnost-kak-cherta-idiostilya-v-tokarevoj.html>
16. Туранина Н. А., Иваненко Н. А. Афористичность современной женской прозы // Гуманитарные исследования. – 2011. – № 2(38). – С. 105–109.

Yuliya HRYHORCHUK

The aphoristic by Wira Wowk's as a Reflection of Autorin's Weltanschauung

The article is devoted to the analysis of the aphoristic language in Wira Wowk's prosaic works. There three groups of the aphorisms, revealed in her belletristic texts: philosophical, religious-Christian and the anthropological. The analysis of those ones permits to outline the Wira Wowk artistic thinking originality and the mental and ethical values.